

ХАНТЫ ЯСАҢ

Основана
1 ноября 1957 года

14.01.2021
№ 1 (3565)

Йилуп ол пида!

Йилуп олэв, йилуп олэв!
Йилуп щўнят лўв ат тэл,
Йилуп нумсәт лўв ат тэл!
Йилуп олэв, йилуп олэв!

Хиньда верум лавәрт суртэв,
Хиньда верум мәшәң суртэв,
Лавәрт суртэв ел ат хәтьл
Мәшәң суртэв ел ат питл.

Хәтләң хәтлэв ями нуви,
Хәтләң хәтлэв ями хошум,
Кашәң мўва лўв ат суртәл
Кашәң хота лўв ат луңәл.

Уяңа, пищәңа мирев ат вәл
Нәптәңа, йисәңа мирев ат вәл!

Татьяна Молданова

2021-МИТ ОД

Ас хэлты тылэщ

ПН		4	11	18	25
ВТ		5	12	19	26
СР		6	13	20	27
ЧТ		7	14	21	28
ПТ	1	8	15	22	29
СБ	2	9	16	23	30
ВС	3	10	17	24	31

Тэнлуп тылэщ

	1	8	15	22
	2	9	16	23
	3	10	17	24
	4	11	18	25
	5	12	19	26
	6	13	20	27
	7	14	21	28

Ай кер тылэщ

	1	8	15	22	29
	2	9	16	23	30
	3	10	17	24	31
	4	11	18	25	
	5	12	19	26	
	6	13	20	27	
	7	14	21	28	

Вэн кер тылэщ

ПН		5	12	19	26
ВТ		6	13	20	27
СР		7	14	21	28
ЧТ	1	8	15	22	29
ПТ	2	9	16	23	30
СБ	3	10	17	24	
ВС	4	11	18	25	

Ас нопатты тылэщ

	3	10	17	24	31
	4	11	18	25	
	5	12	19	26	
	6	13	20	27	
	7	14	21	28	
1	8	15	22	29	
2	9	16	23	30	

Лыпэт тылэщ

		7	14	21	28
1	8	15	22	29	
2	9	16	23	30	
3	10	17	24		
4	11	18	25		
5	12	19	26		
6	13	20	27		

Вэщ тылэщ

ПН		5	12	19	26
ВТ		6	13	20	27
СР		7	14	21	28
ЧТ	1	8	15	22	29
ПТ	2	9	16	23	30
СБ	3	10	17	24	31
ВС	4	11	18	25	

Вэйт дор тылэщ

	2	9	16	23	30
	3	10	17	24	31
	4	11	18	25	
	5	12	19	26	
	6	13	20	27	
	7	14	21	28	
1	8	15	22	29	

Лыпэт хойты тылэщ

		6	13	20	27
		7	14	21	28
1	8	15	22	29	
2	9	16	23	30	
3	10	17	24		
4	11	18	25		
5	12	19	26		

Ай тэхет потты тылэщ

ПН		4	11	18	25
ВТ		5	12	19	26
СР		6	13	20	27
ЧТ		7	14	21	28
ПТ	1	8	15	22	29
СБ	2	9	16	23	30
ВС	3	10	17	24	31

Ас потты тылэщ

	1	8	15	22	29
	2	9	16	23	30
	3	10	17	24	
	4	11	18	25	
	5	12	19	26	
	6	13	20	27	
	7	14	21	28	

Ван хэтлуп тылэщ

		6	13	20	27
		7	14	21	28
1	8	15	22	29	
2	9	16	23	30	
3	10	17	24	31	
4	11	18	25		
5	12	19	26		

^ N.B. Комарова

Округев луватн вэлты ешәк ёх!

Еша вэлтәм 2020-мит олэв ши сукхнуптәлэв. Ләңхалум лупты, хуты ел мәнты олэвн ар пеләк эвәлт ймсыева арталдәсыюв па вантсыюв вэлты-холты хұватн. Тәм күтн вәлупсы хураслүв еша па ширн мұң лэцәтсәлүв.

Тәп мұң рәпатайлүв, сәмәңа верты верлүв ишиты кашәң хәтл мәр тәса па вешката версүв. Тәм лавәрт олэв хәтләт пурайн мұң пилэва ванән иса рәт ёхлүв-неңлүв вәсәт. Ма ширемн, мосл мет вән

пәмашипа ясаң лупты мұң мәшлүв ймәлтум тохтурәта, волонтерәта, ин йилуп хотәт омәсты муй кев әшәт верты ёха, мұв илпи тащ кәншты хәннехуятәта!

Юхи хәщты 2020-мит ол – щит Вулаң ладь верәт нәмты ол, щәлта мұң автономной округ мұвев араттелдн 90-мит ода йис. Тәм одн мұв илпи тащ кәншты ёхлүв 12-мит миллиард тонна мұв илпи питы тащ холумсәт. Ши вер тумпийн ләпәт йилуп тәхетн нефть вұты

питсы. Мұң округев Россия мұв арсыр йирәт күтн ищипа мет оләң тәхета юхәтл. Елды нәмәслүв: кимит карты нур Сәрханл вош ләпн Ас нұмпийн талты, ПАО «Газпром» ишиты Нефтеюганск вош вәнта магистральной газопровод талты пиньщәл. Когалым вошн «Лукойл» нефтяной компания унтасн ин йилуп вәндтәты тәхи омәсты питла.

Округ кәща не Наталья Комарова ясәт хәнты ясаңа тулмащтәс:

Владимир Енов

Ешәк шуши мир!

Югра мұвевн вәлты шуши ёхлүв йис-телдн ушәңа-щирәңа серюра па мир күтн вәсәт. Катра пурайн вән ёхләд партум ширн ар пеләк хәнтылүв, вухальлүв па юрнлүв йис вердал тәса вәлдәт, ши верәта ай ёхлүв вәндтәләт, рәт ясаң сәмәлдн тайләт па щитн путәртләт, мұвев-йиңкев лавәлдман шавиләт, ләдн мұң мирлүв

йис вәлупсәв ән вәтшәсүв.

Ши пәта вәндата ювум хәннехәята термалуман айлат ёх ши йис верәта па рәт ясаңа вәндтәты мосл. Рәт ясаң хәләнтты питлүв ки, әңки ясаңән путәртты, йис верлүв тәса елды ләрамтлүв ки – шуши мир алыты нем веккеши ән вәтшәлүв. Вантә, тәта арсыр мират вәлдәт. Кашәң мир – щит атәлт культура, атәлт вәлупсы.

Йилуп 2021-мит ол пи-

ла! Вән пәмашипа ясаңт луплум шуши хуятлүва, мәта ёхай мұвие, йис верәт па рәт ясаң ләрамтләт па елды тәләт. Кәшиды-мәшлы, верәңа па амтәңа йилуп оләмәңхәтл постәты па ишиты елды вәлты!

Округ дума депутат Александр Новьюхов ясәт хәнты ясаңа тулмащтәс:

Ирина Пословская

^ A.V. Новьюхов

Нұм мұв хәнты хөятлүв!

^ A.K. Тоjarова

Ялөп тәл кеша мойлөпса ясаң Ямал мұв элды китләм. Найн-Урн пилн елды тумтака улаты! Луңхлүвна ат шавиләюв, нәтләюв, ойна мәдаюв.

Аләңсахәт хәтл әтмәл иты, ялпа ёхтәм нөмәслән, верлан, щирдан елды ат мәнләт. Вевтам ясәт ун лоньщ пай илпия ат лөңдәт.

Ялпа питты тәлдн иса йм ат ул. Няврәмәт иса тумтака ат энәмләт, утәлдыләт. Рупитты хөятәттүңа щира ат рупитләт. Елды мәнты юш түң ат ул! Рут күтн ойңа, нуптәңа улаты! Нұм Турам Акев Икийн нумәлта ат вантләюв, шавиләюв.

Муй арат хұд юх йинтәп тайл, ши арат рут хөща ләңхәпса ат ул. Яләп тәлдн, яләп нөмәс пилн елды!

Аллина Тоjarова,
«Лух авт» газета куща ләңкәр нә, Пулңавәт вош

Тынәң Югра мұв мир!

^ E.V. Сибарева

Ямал мұвн улты хәнты мир Ялөп тәл кеша нынәна ун мойлөпса ясаң китләт. Тумтака па вешката улаты! Нөпсәң йм верәт Ялөптәлдн вераты! Рупитты хөят рупата, елдн иса йма ат

питл, утәлтәты хөятәтәт вешката ат утәлтәдәт, няврәм энмәлды хөятәт няврәмләд еша-кұра ат энәмләт. Рут ясәлдн ат пөтәртләт, опращләв миям тус ясаң, тус пөтәр, хөрәм ар ат арэмиләд па мосман ат тайләд. Туса верәтты хөятәт лүв ешәд элды хөрәм пөрмәс ат әтәл. Вой велты хөятәт элды, хұд велты хөятәт элды йм велпәс! Тащңа яңхты хөятәт элды рутәл вұды ат миял! Хәнты мұвн опращләв йис улөпса сәмн мосман тәйлдн!

Елена Сибарева (Озелова),
«Ямал-Регион» нәмпи телерадиокомпанияйн рупитты нә, Пулңавәт вош

Хутыса мәнум олн дума ёх рәпитсәт

Ши олаңан пугартәс округ дума кәщә хә Борис Хохряков ван хәтлуп тыләщ 22-митн, ши пурайн лүв айкеләт әкәттә па хәншты ёх пила вәйтаныләс.

Лүв ясаңдал ширн, тәм олдн йилуп давәрт мөш пурайн дыв яма рәпитсәт. Аршәк мирхот видео ширн верәнтсы, дыв иса мосты поступсәт тәса нух вантсәт па вүсәт.

Ол мәр 12 мирхот верәнтсы, щәта 141 закон па 400 постановления хәншсы.

Б. Хохряков лупәс, хуты мәнум олн округ мир эвәлт дыведа 4500 пища хәншсы. Мет ар хуят вухәң нәтупсы вохсәт, щәлта мир лекшитты верәт, социальной нәтупсәт, хотәт мәты верәт олаңан иньщәссәт.

Айкеләт әкәттә ёх мирхотн округ вухәт олаңан уша павәтсәт, щәлта хутыса тәм олн оса вер тайты ёх, ар няврем енмәлды ёх нәтсыйт.

Округ дума депутатәт федеральной дума эвәлт мосты верәт олаңан ищи иньщәсләт.

Дума кәщә хә лупәс, хуты дыв вохләт, дәлн вәнт кәртәтн вәлпы шуши хуятәт налог вухәт ән сухуптәсәт.

Вантә, дыв мүв илпи тащ эвәлт вүюм ёхн буранәтн муй па па мосты утәтн мәлдыт. Ши пәта дыведа ар налог вухәт сухуптәты мосл. Депутатәт дәнхаләт, дәлн дыв ши вухәт госуларствая ән сухуптәсәт.

Пугәр хәншәс:
Надежда Рагинова

Округ вулаң пос олаңан поступсы йилпатсы

Щимәщ вер Россия геральдической тәхи партты ширн ләщәтсы. Округ йилпатум поступсыйн хәншсы, муй пәта щит верты мосәс па вулаң посәв кашәң щүңк олаңан пугартды.

Щит ләщәтум пурайн шар хуят мосты рәпата верәс. Ши вер әхтйин кәщә хәя вәлды «Геральдика.ру» тәхи редактор хуят Юрий Росич йамсыева мосты непекәт дүңәтсәлә па тўңширәңа ләщәтсәлә.

Щәлта хурәт хәншты хуятәт кўтн кәсупсы версы, мәта хуят мет йм вулаң пос хур хәншәл. Айлат, вәндат хуятәт, шуши мир, киникайт хәншты хуятәт, волонтерәт, ветеранәт, хулиева герб пос нух

вантсәт па мосты ясаң лупсәт.

Общественной палата ләщәтум путрупсыйн, интернет мухты хәннәхуятәт ши вер олаңан уша версәт. Иса тәм вүюм вулаң пос пәта 50 мултас процента округн вәлды мир ясаң мәсәт. Ши тумпи тәм вер мирн уша павәтты пәта округев вошәтн па кәртәтн немасыя сыр-сыр вантупсәт, вәйтантупсәт, дүңтупсәт верәнтсыйт.

Ас потты тыләщ 16-митн оса герб әхтйин рәпитты

комиссия әктәщсәт па тәм вүюм вулаң пос пәта ёш нух алумсәт.

Ван хәтлуп тыләщ 2-мит хәтлән депутатәт ищи тәм герб олаңан ясаң хәләнтсәт па округ правительствә ёха йм ясаң мәсәт.

Па интәм «переходный период» версы, мәта мәр герб йилуп хур мосты тәхетн верды, немасыя печать, непекәт, мойлупсәт ләщәтдыт.

Округ дума айкел ширн хәншәс:
Надежда Вах

Нявремәт вәлупсы вантман тайты йилуп кәщә питл

Тәм ол сухнум едпийн шуши мир ассамблея кәщә Е. Айпин онлайн ширн мирхот әктыләс, дәлн ол мәр тўңматум верәт олаңан пугартты, уша верты, хутыса елды 2021-мит олн рәпата тәты па нявремәт правайт вантман тайты уполномоченной хәннәхә пириты.

Мирхотн округ депутатәт А. Филипенко, А. Новыхов па Р. Проводников вәсәт. Ши тумпийн Югра мүв кәщә дәнкәр хә А. Уткин, округев дуваттйин хәннәхә, нявремәт па дыв саттәда вер тәты ёх правайт хүват тәхийн кәщә дәнкәр не И. Кинзина, социальной верәт тәты департамент кәщә дәнкәр не Л. Низамова вәсәт.

Әктәщум кәщәйт пугартсәт, хуты йилуп олн Ас хәлды тыләщн округ луваттйин нявремәт правайт вантман тайты хуят йилпа пириты мосл. Вантә, интәм тәта вәлды пушхәт вәлупсы вантман тайты

не Т. Моховикова кәт пўш пирийлсы, хәдмит пўш ән рәхл. Щит пәта мосл йилуп хуят вәйтты.

Югра мүв правительства кәщәйт тәм тәхия округев социальной верәт тәты департамент кәщә дәнкәр не Л. Низамова омсәлды дәнхасәт. Округ депутатәт кўтәлн пугартсәт, веритл муй әнтә тәм йилуп кәщә не пушхәт нўшайт тўңматты па вәлупсы вантман тайты.

Л. Низамова ясәт эвәлт уша йис, лүв йм арат ол мәр социальной верәт тўңматман рәпитл. Ши тумпийн тәм ими дәрәт вухәл мир эвәлт вәлдәт.

Лүв лупәс, хуты шуши нявремәт ймшәк вәлупсы щира мет апрәңа рәпитты унтас тайл.

Елды шуши мир Ассамблея тәхия луңты депутат ёх и нумса юхәтсәт, хуты Л. Низамова Югра мүв луваттйин нявремәт правайт вантман тайты уполномоченной хуята пириты рәхл. Щиты Ас хәлды тыләщ 27-мит хәтл вўш эвәлт лүв округ луваттйин пушхәт вәлупсы вантман тайты питл.

Пугәр хәншәс:
Ирина Самсонова

www.khanty-yasang.ru

Вулаң кәщәев вәнт кәрта яңхәс

Сәрханл мўвн рәпата щирн вәлман округ губернатор не Наталья Комарова Лянтор вош пўңәлн вәнт шушийн вәлты вўды давалды айдат хәннехә Клим Кантеров тайты «IT-стойбище» хуща мойңа яңхәс.

Губернаторэв вәнт шушийн вәлты хәнтэт күтн

Путәртләңн

Щи күтн айдат шу-ши блогерңән пида вәйтантиләс, щит Владимир Айваседа (Айвас) па Виталий Русскин. Видеоблог – щит, хән карты щўңк хўват имухты кина вўты щир вәл па ищи мәрн мира ванлтәты рәхл. Вантэ, тәмхәтл ар пеләк вәнт кәртәтн вәлты вўлэт давалды ех хуща интернет верса. Интәм щитәт «IT-стойбище» щирн альты питсыйт.

уша павәтты. Щи пәта хурамәң ташәң мўвиев дыв сәмлала хўв мәрә хойл, – лупәс Наталья Комарова.

Айдат кәтңән округ кәщәев пида вўюм хураң кина интернетн социальной сетят хуща вантты рәхл.

Елды Югра мўв губернаторэва ванлтәсы, муйсәр карты щўңкәт омәссыт па муйсәр верәт Клим Кантеров хуща ләщәтсыйт, ләлн тәм вәнт шуши «IT-стойбище» немн альты.

Сәрханл район Лянтор вошн дўв сәттәда вўлэт давалды вер тайты хәнты айдат хә Клим Кантеров лупәс:

» Интәм «IT-стойбище» ләщәтум вер унтасн няврәмлүв вәндтийлты веритләт. Па мет вулаң вер – щит интернет унтасн мулты непекаәт ләщәтты рәхл, «Госуслуги» портал мухты муй мосл, иса хәншты па елды китты веритлүв.

Путәр сухнум юпийн вулаң

Вәнт кәрт ванлтупсы пурайн

кәщәев Клим Кантерова вәндтәты вер оләңән сертификат непек мойләс. Интәм онлайн щирн хәнты айдат хә елды вәндтәты пищ тайты питәс.

НИИ информационных технологий» немпи тәхи ехн верман вәлдәт.

Блогерңән хәйңәна губернаторэв ищи интернет хуща елды вәндтәты щира сертификатңән кәтлуптәс, ләлн кәтңән тәм йилуп мосты вер елды ат тәсңән. Щи тумпийн Яндекс-станция «Алиса» па виртуальной ассистент «Салют» мәс. Мосл ястәты, интернет хуща ләщәтум вәндтәты хәрәт «IT компетенций Югорского

Амтәң мойлупсәт юпийн Югра мўв губернатор ими Наталья Комарова округевн вәлты иса мира йилуп 2021-мит ол юхәтты пәта хошум ясәт лупәс па ләңхас, ләлн кашәң хәннехә тәлаңа, уяңа па пищәңа рәт ехләл пида, шәк вер ән вантман елды ат вәсәт, мўвев-йиңкев, йис верәт, рәт ясәт шавиман, лерамтман елды ат тәсәт!

Путәр хәншәс:
Ирина Пословская

«Ханты ясаң» газета лўнэтты ешак ёх!

Мәһнум 2020-мит олн мўң нын пәтана рәпитсүв, әмәщ айкеләт, путрәт, моньшәт, арәт хәншсүв. Мўң пилэва и әрн, и нумәсн рәпитты хуятәта вән пәмәщипа луплүв. Сәм хәрлүв вўш эвәлт нынана вән вўща па хошум ясәт китлүв.

Тәм давәрт 2020-мит ол мўң и яха, и нумәсн, и әрн вәсүв па рәпитсүв, елды ищиты щипа вәщкәта па тарма рәпитты питлүв,

нын пәтана әмәщ айкеләт хәншлүв.

Йилуп 2021-мит ол пидә! Уяңа-пищәңа, хоттел ёхлән, рәтлән, ләхәслән пидә вәдәты, давәдман тәятә! Елды ям нумәсн вәдәты, рәпитаты!

Лўнәтәты, хәншәтәты, карты кел хўват путәртәтәти! Мўң ям айкеләт нын эвәлдәтана давәдлүв.

«Ханты ясаң» газетайн
рәпитты ёх

«Ханты ясаң» газетайн хәншты ёх

Муй щирн мәһнум олн рәпитсүв

«Ханты ясаң» непекев лўнәтты тынәң хуятәт! 2020-мит олэв щипа сухнәс. Тәмхәтл нын 2021-мит олн етум «Ханты ясаң» газетаев олаңмит номер ёша вўслән.

Мәһнум олн мўң кәт вудәң әмәңхәтл постәсүв. Щит Вудәң ләдән нух питум хәтл вўш эвәлт 75-мит олн мәнәс па Ёмвош округев 90 тәдә йис.

2020-мит олн кашәң газетайн мўң тарум ләдән ләдясум ёхлүв па щипа ләвәрт олаңн рәпитум хәннәхуятлүв олаңн хәншсүв, иса 66 путәр етәс. Тынәң округев пәта ар ол рәпитум па ар ям ут верум хуятлүв, щит учителәт, леккарәт, әращты хуятәт, вертутәң ёх па па арсыр хәннәхуятәт олаңн ясаң тәсүв. Щипа олаңн хәншсәт газетайн рәпитты ёхлүв, щит Людмила Гурьева (Шульгина), Надежда Рагимова (Новыхова), Владимир Енов, Надежда Вах (Молданова), Ульяна Данило (Молданова), Ирина Самонова (Новыхова), Пётр Молданов.

Ищиты мўңева вошәтн па кәртәтн вәдәты әл хәннәхуятәт хәншсәт. Щипа пәта мўң лыведа вән пәмәщипа ясаң китлүв.

Сүмәтвошн вәдәты не Любовь Константиновна Вынгилева Вудәң ләдән

ләдясум па щипа ләвәрт пурайн рәпитум шуши хәннәхуятәт олаңн ар айкел мәс.

Тәк, Устрём па Пәкәр кәртәң хәннәхуятәт олаңн мўңева Зоя Абрамовна Новыхова хәншәс.

Касум, Вўтвош, Тәрум вош па вәнәт шушетн вәдәты мир олаңн Елена Терентьевна Федотова айкеләт китыләс.

Нина Васильевна Шабаршина (Молданова) Ваньшавәт кәрт эвәлт, лүв ар ол Вудәң ләдән ләдясум хуятәт па щипа пурайн рәпитум айлат ёх, имет па пирәщ хәннәхуятәт олаңн путрәт әктәс. Щипа путрәт нын газетаев хуши лўнәтты веритсәты. Щипа тумпилүв тәм йисн кәртән вәдәты па рәпитты мир олаңн па хәншәл.

Мўң редакцияев хуши кәша неңа вәдүм хуят Раиса Германовна Решетникова (Молданова) Победа хәтл вўраңн рәтләл па Тўтлөйм кәртәң хуятәт олаңн хәншәс.

Татьяна Тарлина эвие Касум эвәлт, Лидия Алексеевна Сульманова Кы-

шик кәрт эвәлт, Наталья Борисовна Есаулкова Нягань вош эвәлт, Елена Кондина (Русмиленко), Ирина Кузьминична Фирсова (Молданова) Нуви сәңхум вош эвәлт шуши мир әмәңхәтләт, ванл-тупсәт, вертутәң ёх па шўкшәтты верәт олаңн айт павәтсәт.

Касумн киникайт лўнәтты хотн рәпитты не Светлана Рандымова хўвн мўң газетаев пидә ияха кәтләсман вәл. Лүв кәртәң мир па нявремәт пәта арсыр вәйтәнтупсәт верәнтыйл, щипа олаңн мўңева айкеләт хәншәл.

Луиза Степановна Тихонова (Лонгортова) Игрим вош эвәлт «Ханты ясаң» непека рәт ясаң па культура верәт ләвәдәтты кәша ләщәтум вәйтәнтупсәт олаңн путрәт китыләс.

Ёмвошн вәдәтәти ими Валентина Елисеевна Швецова (Ерныхова, Вудәң ләдә яңхум Елисей Михайлович Ерныхов ащел олаңн мўңева хәншәс. Ащел Германия па Япония мўвңәнән ләдясман вәс. Щипа тумпи Ва-

лентина Елисеевна моньшәт па арәт тыв китыйл.

Нижневартовской район Корлики кәрт эвәлт Вера Егоровна Панышина (Кунина) карты кел хўват мўңева әмәңхәтләт олаңн айт путәртәс, хурәт китыләс.

Валентина Николаевна Соловар па Галина Павловна Лаптева тыв хәншум стихләл китыйллән. Елена Павловна Степанова (Рябчикова) Ас-угорской институтн ол мәр етум йилуп киникайт олаңн айт павтыләс.

Социальной страхования фонд тәхи эвәлт Елена Баканова ванкўтды мосты айкеләт китыләс, муйсәр нәтупсәт хоттел ёх, әңкет па нявремәт пәта вәдләт.

Мўң арсыр әмәщ айт китты хуятлүва вән пәмәщипа ясаң путәртлүв, ләңхәлүв, ләдн лыв елды ищиты арсыр верәт олаңн тыв айкеләт ат хәншсәт па китсәт. Йилуп 2021-мит ол ям па уяң ат вәл. Тәдәң ёш, тәдәң кўр нынана!

Путәр хәншәс:
Надежда Вах

33 ол нывремӓт вӓнлтӓс

Тамара Алексеевна Молданова Мосум мӓвн Ёмвош районӓн Кышик вошн 33 ол мӓр нывремӓт вӓнлтуман рӓпитӓс.

▲ Т.А. Молданова
1977-мит олн

Ащел Алексей Степанович Молданов па аӓкел Анна Тимофеевна Вагатовна вой-хӓлд велпӓслӓты каркам хуят-ӓн вӓсӓн. Дын дапӓт ныврем ӓнмӓлсӓн. Тамара нӓлмит ныврем, ая вӓлмӓлн аӓкелӓ ай ӓхлӓд пуныхитты иса нӓтман вӓс. Апӓлнӓдал пида акань-лӓты вер тӓйсӓт. Аӓкелн памӓтдайт, акань ӓнтлӓт па щӓлта ши аканьлӓлӓт.

Тамара Кышик ашкола ӓштуптумӓл юпийн Ёмвошн ныврем вӓнлтӓты нӓнӓ йис. Педучилище хуца вӓнлтылудм олдал олӓнн тӓмиты нӓмӓлмӓс:

» Ма 1977-мит олн Ёмвош педучилищайн нывремӓт вӓнлтӓты вер уша павӓтсум. Яма нӓмлӓм, ши пурайн педучилища кӓщӓя Георгий Тарасович Величко вӓс. Шит, вантӓ, вещькат нумсуп ныврем вӓнлтӓты хуят, лӓв кашӓн эви, пух пида ям ясӓнн путӓртты вер тӓйс. Мӓта

▲ Т.А. Молданова

ныврем нӓша тӓйс ки, лӓв имухты нӓтлӓлӓ. Ёмвош педучилище хуца вӓнлтылудм ӓхн тӓм ики нӓм, алпа, хулна нӓмман тӓйла. Ма ищи ванкӓтлӓ лӓвты нӓмӓлмийлӓм, Георгий Тарасович шеӓк нумсӓн па ям хӓннӓхӓ вӓс. Ши тумпи мӓнцы Вера Григорьевна Плесовских, Антонина Ивановна Бронникова вӓнлтӓсӓн. Щӓта хулыева нумсӓн па сер-юр ям хуятӓт рӓпитсӓт. Дыв вӓлупсы хува тӓса шӓшты ӓш алысӓт. Мӓ-нӓма шеӓк ӓмӓщ вӓс хӓнты ясӓн вӓнлтӓты. Щӓта мӓн рӓт яснӓевн Евдокия Андреевна Нӓмысова па Евдокия Николаевна Вожакова пида путӓртылӓсӓв. Тӓм

имеӓн вӓлтӓм нӓпӓт ям нумӓсн нӓмман тӓйлӓлам. Дын вӓнлтылудм олдам мӓр аӓки юкана вӓсӓн. Ин па дынты нӓмман тӓйлӓлам. Шеӓк ӓмӓщ вӓс, лын путрупсӓн Мосум ӓх ӓвӓлт ӓша па хурасуп, тӓп мӓн ясӓнлӓв яма вӓтыща юхтылӓсӓт.

Тамара Алексеевна путӓрсӓлӓ, муй тӓхийн елды рӓпитты питӓс:

» Вӓнлтылды ӓштумӓм юпийн рӓт мӓвӓма Кышика йисум. Тӓта ашколайн олӓнмит па хӓлмит класс вӓнта нывремӓт вӓнлтуман рӓпитты питсум. Ши пурайн ма ищи айлат не нывремӓт пида ӓмӓщ па кӓш павӓтлудм. Дыв мӓнты

хӓлӓнтман тӓйсӓл. Арсыр ӓтнхотӓт яха верӓнтсӓв. Вӓнлтум эвидам, пухлам кӓтӓлн яма па лӓхсӓнӓ вӓсӓт. Вӓн хӓннӓхӓ ясӓн хӓлӓнтты вер тӓйсӓт.

Лӓнхалум лупты, Тамара Алексеевна 33 ол мӓр айлат ӓх вӓнлтуман рӓпитӓс. Ши арат ол рӓпитмӓл мӓр Мосум мӓв ар эви па пух вӓнлтӓс.

Ши кӓтн лӓв ищи вӓнлтылӓс. Вантӓ, Югорской университет хуца вӓн непекаӓнӓ йис. Нын ши вӓлӓн, каркам хӓннӓхӓ вӓлупсы хува иса мирн мосман тӓйла. Шиты, тӓм ванн Тамара Алексеевна Молданова Кышик вош киника лӓнӓтты хота рӓпитты вохса. Лӓв щӓта ин Мосум мӓв вӓна ювум ӓх олӓнн арсыр айкел аӓкӓтл. Кӓртӓн мир, нывремӓт пида арсыр ӓтнхотӓт, ӓмӓщ вӓйтантупсӓт лӓщӓтл.

Ши тумпи тӓм хуятӓв эви Елена ӓнмӓлтӓс. Лӓв эвел вӓнлтылды нӓтсӓлӓ, иса памӓтман тӓйлӓлӓ. Вӓлупсы хува рӓтналӓл па шуши мирл пида шӓшӓл.

Ешӓк Тамара Алексеевна! Йилпа юхтум ол пида, вӓн ӓмӓнхӓтл депн ям вӓща ясӓнн китлӓв. Тӓлаӓ ӓш, тӓлаӓ кӓр. Вӓлупсӓн хӓтлӓн хӓтл, тӓн ӓш аршӓк ат тӓйл. Рӓтналӓн па хоттел ӓхлӓн па Мосум мӓв мирен пида уяна, пищӓна хува нӓпӓт вӓла!

Путӓр хӓншӓс:
Ульяна Данило

Т.П. Захарова лэйңд пида

Таш кэртән

Саккәр ёх вэнт кэртәң вәдупсы

Касум мўв йистелн вўдең мўв. Тата вўды тайты нуви лантәң ёхмәт, тўрнәң лорәт вәлдәт. Арал пеләк касум мир тәм йисн вўдылы хәщсәт, итәх ёх тәп худна вўлэт тайләт. Ши мир юкан ай кэртәтн вәлдәт. Тәм ёх күтн Сәрум юханән Саккәр ёхлән вэнт кэрт омәсл. Путрем кэртәң неңие Татьяна Прокопьевна Захарова олаңән мәнл.

Тәм олн тәм ай кэрта вәйт лор тыдәшн вәнтыйлды нявремәт яңхсәт. Ләңкәр ёхлал президентской грант проект ёша павәтман тайләт, рўщ немәл «Каслающая мастерская «Сохраняем традиции Югры». Ши проектәт мухты нявремәт йис верәта вәнтыйлдәт.

Тәм пўш кэрта юхтум нявремәт тынщәң сәвты вәндтәсийт. Кәт хә Артём Тарлин па Иван Захаров ши вер яма вәднән, дын нявремәт пида рәпитсәңән. Татьяна Прокопьевна лўв па пўн верты, кепәд па вўды сух тәналды верәт ванлтәс. Юхтум мойң ёх хўда яңхман, воньшумут, туләх ака́тты хәтләтн па яңхсәт.

Татьяна Прокопьевна аңкел ханты неңие Александра Антоновна Вагатова, ащел сәран – Прокопий Фёдорович Филиппов.

Татья 1960-мит олн Ас

потты тыдәшн сема питәс. Ширн аңкел-ащел совхоз бригадайн рәпитсәңән, Ләңх юхан хуца касәлсәт. Шәта ши эви сема питәс, тохтур ими Елизавета Михайловна Москвина шив юхәтман вәс, лўв сема питум нявремәт ёша вўслә, перна аңкия юкантса.

Ай Татя мет олаң нәмты верәл, щит муй вўрн бригадир Владимир Тарлин лўведа пойтәк дыс омсәлтәс, па кашәң хәтл шив мулды тухләң вой пунылдәс пойтәк муй па лўк. Татя нәмәсәс, щит лўв катлум войл, мурта амтылдәс. И пўш па ши дысән потум сорт катләс, вера амтәс, ёх пида мурта няхәс. Ши күш ёх пида няхәс, тәп хўл дыса питум вера худна немасыя эвләс. Нумәса па әнт юхтәс, муй вўрн ши хўл сорум мўва рәкнәс.

Па и вер Татя нумәсн яма хәщәс, щит бригадир непекәң лараш. Кашәң етн

ши ики хәншты юхн шив мулды хәншиләс. Татя иши щимәщ лараш вохәс. Ларашн верса, шив ән мосты непекәң па хәншты юхн пунса. Кашәң хәтл лўв лавләсты питәс, хән бригадир ларашл нух талләлә, ширн вана хәтылдәс па иши мулды лўв непекләдн щуртәс. Бригадирл па кашәң пўш иньщәсәс: «Татя нәң иса верлән хәншсәлән?» Ай эви кашәң пўш нәмәсәс, лўв вера мосты вер верл.

Татьяна Прокопьевна яма нәмләлә йиңка латты тухләң хоп:

» Ма ширн ән вәсәм, муй пәта аңкем холләл. Мәнема хути әмәщ вәс, Хетта юхана юхәтты, тухләң хопа омәсты па мўвәт вантман нәмн яңхты. Ма ёх киньща сырышәк тухләң хопа навәрмәсум. Па нявремәт ишни эвәлт аңкилад-ащиләл пела

вантман ёш ёвәлсәт, ма па ши мәр тухләң хоп пурмәсәт па пилотәт пела вантсум. Мәнема йилуп пищ вантты әмәщ вәс. Ма хонңемн Клава Канева холлудман омсәс. Ширн нәмәссум, ши мурт тәта әмәщ и муй пәта ёх холләләт. Хән Касума юхәтсүв, Афонькин лорн ләтсүв, тәп ширн уша йис, муй пәта аңкилўв холләсәт. Ёх ара мәнсәт, ма имухты ләңхматсум юхи мәнты. Ширн вана вўсыюм па воша тәсыюм Шура Багишева имаёмн. Ма хўв мәр лўвты вохсәм юхды лора мәнты, нәмәссум, тухләң хоп хулна щәта омәсл па лўв мәнты аңкем хуца тәллә. Ма иса ән ләңхасум йилуп рўщ күр ләмәттты. Кашәң хәтл алаңая кэртәң сопекләңкидам кәншсум. Нюки хотн тәюм ләмәтлјаты суха вўратсум, дын хәюм кэртәм епәл тайсәңән. Кашәң хәтл

Т.П. Захарова

Няврэмт Саккяр ёх вэнт кэрта юхэтсэт

холдәсум. Аңкем-ащем тәдн юхәтсәңән, ма лын әхдәна омәссум палупсум: «Тәлтаса немәлт тәхия ән мәндум».

Әхәт па Татьяна Прокопьевна ащел мәша йис, аңкел-ащел Касумн вәлты питсәңән. Татъя мет вән эви, лүв юпедн па лапәт пух сема питыйлсәт, қатн айн әнтәма йисәңән. Аңкел совхозн пуркайт әнтман рәпитәс, Татъя иса пүш лүвела нәтәс. Тәдн бригада эвәлт вүл-лән, ёх юхтыйлсәт, ащел лыв мухты Татъяна мет йм вүл-лән, әхәл, тарум сыры хопты вохиләс. Эви ши вүл-лән, әхәлн тәд, мәр ши яңхәс. Нәмдәлэ, рүть-щәты хәтләтн Хүлдора яңхум верәт, Ксенофонт Тоголмазов аңки-ащи хуща. Ши мурт әмәщ вәс. Ксенофонт хулна ай вәс, аңкел-ащел эвәлт иса пүш иньщәсәс: «Хән тәм нях мулән эвиет тыв юхәтләт?».

Татъя зверофермайн рәпитты олңитәс, вухсар тәйтты тәхийн. Ши войт пила вера ар рәпата вәс. Йм пүн пәта ши войт йма лапәтты мосл.

Щәл-та икия Фёдор Захарова мәнәс. Хән Ди-ма пухл сема питәс, икелн

бригадая вохса. «Ма вера пәлсум, әрем юхәтл, муй әнтә», – путәртәс Татьяна Прокопьевна.

» Ширн нюки хотн ар ими рәпитәс, лыв мәнәма вера нәтсәт. Нәмләм мет әмәщ вер, щит хән нюки сорәлтәсүв, па тохум тәхет ләп әнтсүв. Кәртәң имет, айт-пирщәт хулыева ким етлүв, ариман әнтәслүв. Ши мурт әмәщ вәс! Па и әмәщ вер – щит вүды кирты вер. Хоптәт вошитдәйт, имет хулыева ким етләт, нәтты пәта. Ма няврәмдам ләмәттәлдам, ким тәлдам па имета нәтты ши дольлум. Ши мурт әмәщ, ши мурт каркама па әрәңа ширн йилдән, ясәңән лупты пищ әнтә! Па и вер тәм хәтл вән-та йма нәмләм – няврәм сема питумн нәтсум. Ма ши күш пәлсум, ши күш сәмем торийс, тәп ясәңән ши лыпи нумәс хән ванл-тәлдум. Павла нумәс йм тәхи пела керәттты пәта, иньщәссум тохтурәт эвәлт хәлән-тум ясәндам, щикүш ши кемн нәмәссум: «Муй ши ясәң эвәлт мәнәма уша йил, ма тохтур хән». Верэв йма мәнәс, Татъя эви сема питәс. Ма немемн немәтса. Ин хән вәйтәнтыйлдумн, эвантыйлдумн-мосл-тыйлдумн, – лупас Т. Захарова.

Кәртәң мир хотәт

2005-мит олн совхоз верәт вера атма мәнты питсәт, бригадайт шимла йисәт, ёх рәпата таклы хәщсәт. Ширн ики рәтна ёх ясәңа хәлән-тман Сорума атәлт кәрта касәлсәт, щит Саккяр ёх йис кәрт. Юкан вүл-лән тыв вошитсайт, айкемн вәлты питсәт.

Ин Татьяна Прокопьевна кәртән кәт хот, лупасәт, певәлт хот па сыр-сыр мосты ай хотыет вәлдәт. Яң ол тумпийн вера шәкәң оләт вәсәт, ши ол-әңән путәртты пищ әнтә, холдәты пищ әнтә. Кәт пухәл, эвел па икел, Татъян шависәлэ.

» Муй вүрн тәп әрем юхтәс елды вәлты, ән па вәләм. Мәнәма Денис хилиём нәтәс. Лүв ашколая хулна әнт яңхәс, нях-мулән ай няврәм, лүв пәтәла ши вәсум, лүв әрәдн ши вәсум. Антон шәңәт пухем олңитум хотәт па пәтәд, вүша тәты мосәс. Щиты ши мулты вүрн лавәртсурт эвәлт, шәкәң верәт эвәлт елды питсум. Няврәмдам па хилыдам пәта вәлты мосл, – путәртәс Татьяна Прокопьевна.

Елена Федотова хәншум путәр хәнты ясәңа тулмащтәс: Пётр Молданов

Аңкел иты тэса ёнтэсты хошл

Антонина Чупрова Тэк кэртэн ханты вэн хоттел ёх хуца сема питас. Лүв нивл нявремән семьяел хуши мет вэн эвия вэс. Аңкел-ащел нйл эви па нйл пух тәйлсәңән. Ащел Василий Иванович па аңкиел Дарья Ильинична Неттинңән колхозн рәпитсәңән. Катра Тэк кэртэн колхоз ай мисәт вантман тәйсәңән. Щәта дыв вэн щәщел Матрёна Ивановна Неттина хотн вәсәт. Хән Тоня вет тәла йис, дыв Күтуп Тэка касәлсәт. Щәта щәщел па щәтьщәщел вәсңән.

Йилуп Тэка касәлтәл юпийн ащел рыпака вәс, ар хұл велдәл пәта мулты арат ол вүрты вот вой хоп нюлн тәтыяс. Щимәщ вүрты вот войт мет яма рәпитум па велдәсум хуятәта мийлясыт.

Аңкиел колхозн арсыр рәпатайн вәлдяс. Кэртән имет пида рыпакдәсәт, түйтёх эвәтсәт, холпәт хәсәт, кәртәпка хәрәт хирсәт. Хән Антонина лапәт класса питмал, аңкел пекарня рәпитты вохсы. Лүв щәта хот хәрет люхәтман па ёхәт нянь верман вәс. Пенсияя мәнты вәнты щәта рәпитәс. Юлн дыв иши ар вой тәйсәт, турн версәт, түйтёх акаәтсәт, хұл велдәсләсәт, судысәт. Ёхәт, хән ащел антәма йис, дыв атәлт хәсәт, ищиты войт тәйсәт, нявремәт аңкела нәтсәт.

Аңкиел шеңк нявләк па ром хәннехәя вәс, немхуят пида ән па лявтыләс. Лявәтты иса ән хошәс. Кэртән хәннехуятәтн сәмәңа тәйсә.

Хән йилуп Тэка вәлты касәлсәт, Тоня садика мәсы. Щәлта лапәт тәла ювмалн ашколая мәнәс. Ашкола юпийн Антонина Пулңавәт воша вәндтәйлдты мәнәс, судовой оператора йис. Щәлта Тәпәл вошн кәт ол рәпитәс. Щи юпийн юхлы Пулңавәт воша керләс, щәта Иртышской речной пароходства тәхийн радиста вәс.

Ёхәт библиотекаря вәндтыләс па ләйң неңәл

пида Ненецкой округа Нарьян Мар воша рәпитты китсыйңән. Щи пурайн культпросветучилищайл хәлум округ пәта нявремәт вәндтәс, Ёмвош округ, Ямал мұв па Ненецкой округ пәта. Антонина Нарьян Мар пүңәлн вәлты кэртән рәпитәс. Щәта ики верәс, хәлум няврем тәйс, ин и эвиел хәщәс. Щәлта аңкиел кәшаңа йис па Антонина хоттел ёхәләл пида Тэк кэрта касәлсәт. Щи вүш эвәлт тәта вәлдәт. Лүв сыры арсыр рәпатайн вәс, 2003-мит олн киникайт лүңәтты хотн рәпитты питәс. Щәта лүв нивл тәл пенсияя мәнты вәнты рәпитәс. Ёхәт па күлупа, ашколая вохәнтсы, кәт ол библиотека хуши па рәпитәс.

Ин Антонина Васильевна юлн омәсл. Аңкел тәса ёнтәсты не вәс. Арсыр хурамәң ләмәтсухәт ёнтәс. Щәшкан сәхәт, ёрнәсәт, вой сух эвәлт молщәңәт, вейт, пуркайт ёнтты хошәс. Антонина иши аңкел иты ёшәң-күрәң не, муы верты иса хошл:

» *Ма аңкел эвәлт ёнтәсты вәндсум. Лүв ёнтум сухләл ма хуцәма щи вәлдәт. Хән ёнтәсты омәслум ёнтум ёрнәсләл, щәшкан сәхләл вана пундәләм па щив вантман ёнтлум. Ма лүв итәлә ёнтәсты па мулты хәнты пурмәсәт верты вер шеңк мосман тәйләм. Ёрнәсәт, щәшкан сәхәт ёнтлум, сәк эвәлт түрлопсәт кәртәлүм, севум вейт тәйлүм, щәшкан әхтәйн хәнши,*

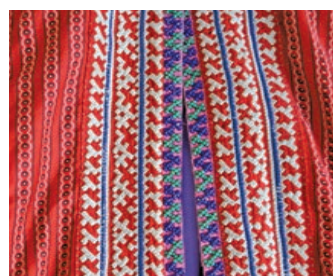
▲ А.В. Чупрова (Неттина)

хурәт ёнтлум, тунты пида па еша рәпитлум. Вой сух эвәлт ёнтты па ләдн вәндсум, тәп щимәщ сух әнтәм.

Ин Антонина па кәт апәлнеңәл хәсәт. Күтуп апәлнеңәл Татьяна Новьюхова хоттел ёхәләл пида Тэк кэртән вәл. Лүв вет няврем тәйл. Нявремләл ин вәна йисәт, ара па мұвәта па вошәта вәлты мәнсәт. И эвел Ямал мұвн вәл, кимит эвел Сүмәтвошн, пухәл Тәкн, мет ай нявремәңәл Тюмень вошн вәндтәйлдәңән. Татьяна ай нявремәт лавәлты хотн рәпитл.

Тамара апәлнеңәл Ямал мұв Красноселькупн вәл. Лүв Пулңавәт вошн ай пушхәт лавәлты тәхийн вәндтыләс, 50 ола йис. И эви тәйл, күш ики верәс, тәп Неттин опращ немл хәйсәлә.

Антонина эвиел

▲ Аңкел ёнтум хурамәт

Ноябрьск вошн хоттел ёхәләл пида вәлдәт. Хилнеңәл хәлмит классән вәндтәйл, хилыел кимит тәла мәнәс.

Антонина Васильевна икел пида Тәкн вәлдәңән. Ин китумтак пенсияйн рүйтщәлңән, худна хот вой тәйлдәңән, юлн па ош хәрийн вулкәмәлңән.

Ма лынана ям вүща ясәт китлум. Тәлаңа, уяңа хоттел ёхәләл пида ат вәлдәт. Найн-Вәртән лавәлман ат тәйлдәйт.

Путәр хәншәс:
Надежда Вах

Дяксаты вер олаңан ханшас

Ханты мир тарнаң йисн вэнт вой вэнтыман, йиңк хұл велпәслуман па хорәң тащәт, войң тащәт енмәлман вәсәт. Ин арл пеләк шуши мир вошәтн вәлты питсәт. Ханты мир күтн ар хуят мир лекщитман, нявремәт вәнлтуман па па арсыр тәхетн рәпитләт. Щи тумпи мўң ёхлўв күтн ар учёной хәннехә вәл.

Тәм ванән ма ханты мир учёной не Татьяна Волдина пида вәйтәнтыйлдсум па путәртсум.

Татьяна Владимировна, муй олаңан нәң научной непек хәншасн?

► Ма 1993-мит олн Ас-угорской институт рәпитты вўянтсум. Әхәт 1999-мит олн кәщә ләңкәр неңа рәпитсум. Щәлта вотас тыләщ 2002-мит ол вўш эвәлт 2004-мит ол ван хәтлуп тыләщ вәнта Ас-угорской институтн кәщәя вәсум. Томск вошн 2000-мит олн государственной университетн исторической наука щирн учёной нем ёша павәтсум. Ма научной щирн нух вантсем па хәншасем, муй щирн па муйсәр ёх хәнты мир йис моньщәт, путрәт XIX-XX нәптәтн лерамтсәт. Елды 2002-мит олн щи олаңан «Хантыйский фольклор: история изучения» немуп киника хәншум. Тәм непек хәншум мәрәмн Ёмвошн сельскохозяйственной академия, Центр искусств, Нижневартовской педагогической институт, Югорской университет хуща студент нявремәта йис хәнты мир вәлупсы этнография верәт олаңан путартман рәпитсум.

Щи тумпи нәң хәнты па вухаль мир дяксаты вер олаңан хәншасн, щи олаңан еша путәртә.

► Ая вәдмем вўш эвәлт әңкем хәнты мир поэтесса Мария Вагатова па рәтнадам иса хәнты мир вәлупсы олаңан

путәртыйлдсәт. Щәлта ванкўтлы ма әңкемн ащем хәнты мир поэт Владимир Волдин рәтнадам хуща Мосум мўва тәтьлийлсаюм. Кашәң лўң Касум мўва яңхийлдсум. Щиты рәтнадам пида вәйтәнтыйлдмемн йис вәлупсы олаңан ар сурт уша версум. Щи тумпи ма әңкем хәнты мирл йис вәлупсы яма вәлдә, лўв мәнәма вера нәтәс наука щирн рәт мирем вәлупсы нух хәншты. Щәлта ая вәдмемн ванкўтлы рәтнадам лупийлдсәт: «Нәң нюр дяксум имен хурасуп». Щи вўш эвәлт ма дяксаты вер яма уша павәтты ләңхматсум. Ханты па вухаль мир дяксатты вер олаңан «Долгой жизни вековечный танец»: реинкарнация в контексте мифоритуальных традиций обских угров» немуп киника 2016-мит олн ләщәтсум. Тәм непекн ймсыева ай няврем дяксаты вер хәншасем.

Ләңхалум лупты, хәнты мир учёной не Татьяна Волдина Ёмвошн вәл, ин Ас-угорской институтн рәпитл. Лўв сот мултас арсыр нумсәң непек хәншас. Щәлта вет киника хәнты мир вәлупсы олаңан ләщәтәс. Ая вәдмал вўш эвәлт шуши мир арән, моньщәң ёх яма вәйман тәйсәлә. Алпа, щи пәта лўв хәнты мирл вәлупсы ймсыева наука щирн хәншасәлә. Каркама па яма рәпиттал пәта Татьяна Владимировна 2010-мит олн «Заслуженный деятель науки Ханты-Мансийского автономного округа – Югры» немн

▲ Т.В. Волдина ащел хәншум непек катәлман омәсл

▲ Т.В. Волдина рәтнадал пида путәртман долъ

мәсы. Лўв йилуп тыләщ 9-мит хәтәлн сема питум хәтләл. Мўң, «Хәнты ясаң» газетайн рәпитты ёх, вән вўща ясаң китлўв!

► Ешәк хәнты мирем, тәлаңа па яма вәдаты! Нын йис моньщлан, путәрлан, ардан елды ат сатыдәт.

Татьяна Владимировна йилуп олн хәнты мира вўща ясаң лупәс:

Путәр хәншас:
Ульяна Молданова

Ащем антэма ювум юпийн лўңатты арят ханшты питсум

Щиты лупас Ёмвошан ханты хуят, «Торум Маа» немпи йис пурмасат лавалты хотн рэпитты веран хэ Вячеслав Юрьевич Кондин. Там ванан лўв киникайт ханшты ех кат касупсийн нух питас. Ма лўв эвалтала валупсэл, олаңан иньщассум, вантэ, манема шеңк эмаш уша верты, хутыса ханнехэ щимаш сащан-ушан ханнехэя йил.

▲ В.Ю. Кондин

▲ В.Ю. Кондин пухад пида

Ай пура

Слава пухие Юрий Григорьевич па Любовь Иосифовна (эви опрачнемл Серасхова вэс) Кондинан ханты семьян вэйт лор тылащ 29-митн 1977-мит олн сема питас. Лўв – кимит пух, мет сыры Натальяэвие сема питмал. Щи тумпи лўв Григорий па Михаил кат апщи тайл. Ащел Сўматвош (ин Нуви саңхум) район Сепаслаң карт эвалт вэс, аңкел Ямалн Приуральской мўв нэрум хуща сема питас. Лын Пулцават вошн хўд эвалт еплан летут верты тахийн рэпитсаңан, щалта Ёмвоша касалсаңан. Аңкел-ащел юлн кўтелн рэт щирн путартсаңан, щирн нявремат ясаң пела сащ тайлэт, тэп ан путартлэт.

» Ай пураин ванкўтлы рэтлўв хуща Увас мўва,

Ван Аса, Ёмвош район Сибирской карта мойна яңхсўв. Ма аителн арисум. Ар самема хойл ки, ма имухты лўңатты ар ванлталем. – немалмал Вячеслав Кондин. – Щи тумпи киникайт лўңатты мосман тайсум.

Слава ром пухия енмас, иса пураин ешн эхлэт, нелэт па па пурмасат верас. Щиты ар щос мулты верман лўв арсыр эмаш путрат немалмас па елды рэтлала путартас. Лыв уша ан па версат, йина лўв лупл муй па велщи немасыйл.

Слава Ёмвошан нълмит ашколайн ванлтыйлмалн йис валупсы, география, литература, хур ханшты, черчение, физкультура па труд урокэт мосман тайс.

» Ма эвет пида ентасты, пўт кавартты ванлтыйлсум, еплан летутат кавартты

вер немасья непекан ханшум, – лупас Вячеслав.

Мосты имем

Вячеслав Галина имел пида мирхотн вэйтантылэс, лўв имухты лўведа мэстас. Щалта Слава ащел пида лўв хущеда вэрти ты яңхсаңан, щипураин Аксинья Степановна Мерова Галина аңкел пида путартсаңан. Айлат катнан вэйтантыйлсаңан па хэлум тылащ юпийн мой версаңан. Лын семьяелн нъл няврем вэл.

» Нявремат ипўляң самана па така тайты мосл. Тэх щосн пушхиет лыватлалам ки, лыв ма пелема шалиман луплэт: «Наң мўцев ал дывалтэ!» па елды лэхсаңа вэлты щира вушцаңан айлтыева сэңкўв, – Вячеслав ащипулл.

Галина имел ясаң пида

рэпитл, щирн иса пураин лўведа нелт – йилуп лўңатты ар тывас ки, лўв имухты лўңатлалэ па тўңматлалэ.

Лўңатты арят ханшты вер

» Ащем антэма ювум юпийн манема шеңк лаварт вэс. Ханты ма лўв валупсэл, олаңан киника ханшты ясаң масум, тэп щипураин ан тывас. Мосан, елды ханшлум. Щипураин ма, аңкел, упем, апщиңалам камн вурца ванкўтлы шиваласўв, хур вусўв, тэп немулт ан тывас. Алпа, щит ащем йис хур вэс, вантэ, лўв Вурца рэт эвалт йил. Щипураин Тэрум эвалт ма ухема нумсат юхатты питсат па ма лўңатты арят ханшты питсум, – Вячеслав лупл.

Путар ханшас:

Людмила Шульгина

Айлат ёх рэт щирн вэлдэт

Мет эмәщ уша паватты, хути айлат ёх рэт мир йис вэлупсы щирн вэлдэт, щи верят нявремәта елды тәты вуратлät. И щимәщ семья пида ма Нуви сәңхум район Касум вошн вәтаңа йисум, щит Татьяна Васильевна па Семён Петрович Тарлинңан.

Татьяна Васильевна Тәрумдор вошн 1992-мит одн юрн семьяйн сема питәс.

Татьяна аңкел-ащел – Зоя Даниловна па Василий Лемович Пякнән. Лын вүлэт лавалман, войхүл велпәслуман вәснән. Кәт няврем енмәлсәңән. Татьяна эвән Касум вошн вәл, Алексей Пяк пухән Нуви сәңхум вошн вәл па рәпитл. Аңкел-ащел әнтәма йиснән.

Таня Касум вошн интернатн вәс, щәта вәлман иса хәнты па юрн мирңән йис верәта вәнлтәсы. Ашкола етшуптумал юпийн лүв Нуви сәңхум вошн политехнической колледж хуши вәнлтыләс. 2016-мит одн щит етшуптәс па дөтут кавәртты неңа йис. Олңадн лүв Касум вош лапкайн пиркашека рәпитәс. Интәм интернатн хотхәрет дюхитман вәл.

Семён Петрович Тарлин Касум вошн вән хәнты семьяйн сема питәс па енмәс.

Семён аңкел – Елизавета Тихоновна Лозямова – айтелн хәнты пурмәсәт тәса әнтәл, щит әрнасәт, сәхәт, пуркайт, вейт па па утәт. Лүв Касум вош совхозн ар ол рәпитәс. Ащел – Петр Семёнович Тарлин – ин вәнты совхозн рәпитл, щи тумпи вой па хүл велпәслуман вәл.

Семён хәлүм упи па хәлүм яй тайл, исәт семьяңа йисәт, хәнты щирн вәлдәт, нявремдәл енмәлдәт, рәпитлät. Надежда Гришкина упел Түкьякәң

кәртән вәл, лүв аңкел иты верәң не, арсыр хәнты ләмәтсух әнтты хошл. Зинаида упел Нуви сәңхум вошн леккара рәпитл, Полина ищи Нуви сәңхум вошн вәл. Хәлүм яйңәл, Сәрханл районән вәлдәт па рәпитлät.

Семён Петрович Касум вошн ашколайн вәнлтыләс. Щи юпийн колледж етшуптәс. Интәм мұв илпи тащ вүйт тәхийн рәпитл. Имел пида кәт пухие енмәлдәңән. Николай пухән хәлмит классән вәнлтыйл, Владислав ай пухән нявремәт хәтл мәр тайты хота яңхәл. Пухнәлал ванкүтлы щәщи па щатьщәщи хуши мойңа яңхләңән, лын Касум вошн Амня юхан хонәңән вәлдәңән. Түтьюх ләщәтты па па арсыр верәтн нәтләңән.

Пухнән щәщийн иса хәнты ләмәтсухн әнтсыйңән. Татьяна, лын аңкән, ищи ай пура вүй эвәлт хәнты щирн әнтәсты, сәк кәрәтты хошл. Касум вошн вәлты иса әмәңхәтлә Тарлинәт хоттәл, ёх ийха юхәтлät, щәщел, щатьщәщел па па рәт ёхлал пида.

Ин йилуп ол әмәңхәтлән ма ләңхалум щи айлат семья ям па хошум яснәт лупты, уяңа-пищәңа, тәлаңа, яма йилуп олн вәлаты. Кашәң хәтл нынау уй, амәт ат тәл! Йилуп ол пида!

Путәр хәншәс:
Надежда Рагимова

Татьяна Васильевна па Семён Петрович Тарлинңан пухнәдән пида

Владислав пухән. Н. Рагимова верум хурңән

Татьяна Васильевна Николай пухәл пида Касум вошн библиотека киникайт мойләснән. С. Рандымова верум хур

Дятты па Вэлла ёх пух

Йис вўдең мир Дятты ёх рёт ин тәм-хәтл ищи Сәрханл мўвн вәлләт. Арл пеләк хуят тәм рёт эвәлт вәнт шушийн юкан вўдылал давалман, вой-хўл велпәслуман вәлләт.

Ма ләңхалум нына-на айлат ханты хә Иван Покачев одәңән хәншты.

Ма лўв пидала Русскинской вошн вўдең әхләтн кәсты ёмәңхәтәлн вәйтантайдсум. Лўв вәнт кәртәл Нижнесортумской вош пўңәлн Тәрум юхан хуца вәл. Мин лўв пидала вәлупсы арсыр верәт одәңән хўв мәр путәртсумн. Иван Русскинской вошн әшкола етшуптумал юпийн ащел па әңкел пида вәнт шушийн вўды давалман вәлты питәс. Лўв ая вәлмәл вўш эвәлт иса ащела вўды давалды нәтл. Вантә, ащел па әңкел вәнт шушийн вәлтән нәпәт вәлләңән. Иван путәртсәлзә:

» Ащем хуты Вэлла ёх эвәлт, тәп әңкел щирн Покачев опрац нәма хәншса. Лўв вўды вәндтәты па тайты мет яма хошл. Русскинской вошн ар пўш авиетн кәсты хәрн одәң тәхия питыләс. Ащем сыры хопты яма вәндтәты хошл, авиелада курмәңәт.

Хорәң таш, вояң таш мет әмәщ тайты. Щәлта лоньщ шимл пурайн еша даварт, вўлэт и лотн ән вәлләт. Лоньщәң тәлн кеншәк вўды давалды. Иван Покачев вәнт кәртән вәлман вой-хўл велпәсләл. Лўв няврәмләл әңки Лидия имел пида эвең хот енмәлләңән.

Иван Покачев вўдең әхәлн наврәлтәл

Лидия ищи вәнт кәртән енмәс. Лын няврәмлән Русскинской вошн вәндтәтийдләт.

Рўтыщәты хәтләтн юхи вәнт кәрта няврәмлән тәтьлялән. Вантә, ай тәпиета әмәщ авиет күтн камән шәшийдты. Тәм ёх семьяйн кашәң хәннехә юкан вўды тайл. Лывела мет әмәщ хўл катәлдты. Воньшумутәтияха әкәтләт.

Вәнт шушийн вәлты хә Иван Борисович лупәс:

» Лўңән вўды давалды еша даварт. Вантә, пелңа па пирум яңхты пурайн ташев пәсәңән тайлзәв. Щиты тәп нямәлт, пелңа па пирум йира вошитыллўв. Атл-хәтл мәр вўды ташев иса вантман тайлзәв. Щәлта ин вўды щәхәрлўв шимла йисәт.

Тәм Дятты ёх айлат хә вўдылал давалтал тумпи шуши мир оса верәт тәты нәтл. Иван Борисович Покачев «Югра мўв союз оленеводов» па «Югра лыднуптәты» тәхеңән хуца Сәрханл район әхтыйн кәща ләңкәр хәя вәл. Щи рәпатайл одәңән лўв тәмиты лупәс:

» Ин тәм пурайн мўң мўв вуй нух талты тәхет пида кашащты непекәт хўват рәпитлўв. Щәлта юкан вўды давалды мир арсыр вошәта хәнтәт вәлупсы вандтәты па ёх авәң әхәлн әмәщ пәта тәтьляты яңхләт. Ци тумпи шуши мир ёмәңхәтләт вертыйн мўң нәтәслўв. Хәнты мўң ләңхасўв Ёмвошн вўдең әхәлн кәсты ёмәңхәтл лэщәтты, ин ши нумәслўв йинумсәт. Щимәщ ёмәңхәтла шуши мир вўдылал па әхәлләл пида Ёмвош вәнта па июхлы вән машинайн тәтьляллўв. Ин Сәрханл мўв эвәлт округ вўдең әхләтн кәсты хәра айлат ёх яңхты питсәт.

Мет одәң пўш Югра мўв губернатор кубок пәта Ёмвошн 2014-мит одн кәсупсы вўды давалды ёх күтн верийлсўв. Щив иса округ вошәт эвәлт вўдең әхәлн кәсты щира авиет тайты ёх әкумләт.

Ләңхалум лупты, И.Б. Покачев ванкўтлы вўдең әхәлн ёмәңхәтләтн кәсл. Русскинской вошн ар пўш нух питыләс. Ци тумпи молупшийн па вейн

Иван Покачев мойлуптәлы

хәхәлман кәсты лўвела әмәщ. Шуши мир оса верәт әхтыйн рәпиттал пәта арсыр ишәкты непекәтн мойлуптыйлса. Щәлта округ хәнтәт, вухалыт па юрнәт күтн ай хопн кәсты тәхийн ванкўтлы одәң тәхи вўйлял.

Лўв шуши мир оса верәт тәты тәхелн тәса па каркама рәпиттал пәта вўщайң ясәт китл «Югра мўв союз оленеводов» кәща икия Степана Кечимова.

Путәр хәншәс:
Ульяна Данило

Йис ханты ясңуп словарь етӓс

2020-мит оҗ сухнум едпийн нӓптӓл вӓна ювум «Народный мастер России» нем тӓйты ханты ими Зоя Никифоровна Лозямова вӓлупсийн вӓн вер тывӓс – ханты ясңуп словарь етӓс.

^ З.Н. Лозямова

Аңки ясңал йма тӓйман Зоя Лозямова 1993-мит оҗ вӓш эвӓлт ханты ясңат ийха ӓкӓтты питӓс па нух хӓншты оҗцитӓс.

Шиты айлда словарь вӓнта ясңат ши ӓкумсӓт.

30-кем оҗ мӓр З.Н. Лозямова ӓктум па непека пунум ясңат ал ширн улсӓт. Кӓмн хуят щитлӓл словарь непека лӓщӓтты па есӓлты лӓңхӓс. Тӓп лӓңхаты па верты – щит кӓтсыр ширӓн.

Йис ханты ясңуп вӓн непек 2017-мит оҗн пӓншум «Наследие Югры» немуп оса тӓхи кӓща па мӓң «Ханты ясӓң» газетаевн рӓпитты не Ульяна Данило (Молданова) унтасн па ӓрн «Хантыйско-русский словарь» ешлӓвн кӓтӓлты шир тӓйлӓв. Тӓм мосты

непек Ӗмвош округ губернатор грант нӓтупсы вухӓт ӓша павтум юпийн 2020-мит оҗ ван хӓтлуп тылӓшн етӓс.

Зоя Лозямова хӓншум словарь пӓта рецензия непек наука ширн хӓнты учӓной ики Андрей Каксин хӓншӓс. Филологической наукайт кандидат, 20 мултас оҗ «Ханты ясӓң» газетӓйн айт хӓншты апрӓң не Людмила Гурьева (Шульгина) худыева ясңат иса тӓса нух вантӓс.

Зоя Лозямова хӓншум ханты ясӓң непек ар йис путрупсы тӓйл, ийха лӓңхӓтты ки, 15 шурӓс мултӓс йис ясӓң. Щит пӓта тӓм

словарь вера айлат ӓха, хӓнты ясӓң наука ширн вӓнлӓтты, рӓт ясӓнӓн айкелӓт лӓщӓтты хуята па иса финно-угорской мира мосмӓтл.

Тӓмӓщ йис хӓнты ясңуп словарь 2 шурӓс араптыйн есӓлсы.

Вӓн пӓмашипа ясңат З. Лозямовая, хӓнты мир учӓной хӓя А. Каксина па хӓнты мир газетӓйн рӓпитты айлат неңӓна У. Данило па Л. Гурьевая луплыв! Тӓм ӓх унтасн рӓт опращ ясцев, алпа, елды хӓв вӓлты питл!

Путӓр хӓншӓс:
Ирина Пословская

Софья Шесталова йилуп ар хӓншӓс

Ван хӓтлуп тылӓшн редакция опера арӓт ариты не Софья Алексеевна Шесталова юхтылӓс па ай тӓс. Тӓм ванӓн лӓв, неш, «Мет йм ар Югра мӓв олаңӓн» кӓсупсийн кӓсӓс.

Щи кӓсты хӓр пӓта немасыя Югра мӓвев олаңӓн лӓңхӓтты ар хӓншӓс. Лӓвела нӓтӓс Москва хон вошевн вӓлты арӓт хӓншты ими Елена Васильевна Кожуховская. Тӓм ими округ мир вӓлдӓ, вантӓ, лӓв мӓң хӓнты па вухӓлӓ поэтӓт хӓншум стихӓт эвӓлт арӓт верӓс.

Мосл лупты, С.А. Шесталова Ӗмвошн 30 оҗ вӓл па рӓпитл. Тӓм оҗн лӓв лапӓт арлал пида диск лӓщӓтл, ширн ешавӓл лӓв арлал хӓлӓнтты питлӓв.

Ас хӓлты тылӓщ 3-митн Софья сема питум хӓтлӓл постӓслӓ, лӓв 52 тӓла йис. Лӓвела хошум ясӓңат луплӓв. Луплы, мӓтты ки Тӓрум Ащи арӓт хӓлӓнтты мосман тӓйл, ширн мӓң мӓвевн щимӓщ сащӓң хӓннехуятӓт сема питлӓт.

Ешӓк Софья, елды лӓңхӓтты арӓт хӓнша, хурамӓң турсийн арӓт ария, мӓңев нӓң лӓңхӓтты арлӓн ӓмӓщ хӓлӓнтты. Тумтака, уяңа-пищӓңа вӓла!

Ма рӓт Югра мӓвем

(ясӓң С. Шесталова, ар сув Е. Кожуховская, хӓнты ясӓна тулмащӓтӓс Л. Гурьева)

Нӓң мӓвен луваттыйн щикем хурам: Вӓнт, мӓлӓң па нохӓр юхӓт, ванта, Тӓта Лӓңал ас Ас пида ӓпӓлтыйл, муй лӓңхӓлӓн – иса тывл, Нӓң – ел вӓлупсы, нӓң – уй вӓлупсы, нӓң оҗценӓн тӓп нӓмӓслум, Югра!

Ма Югра рӓт мӓвиӓм, мосты мӓвиӓм!
Мет йм мӓвиӓм олаңӓн ар арилум,
Ма Югра рӓт мӓвиӓм, ма ӓңки-ащи хотыӓм!
Тӓлта торӓт етӓр хӓрыя пӓрлӓты вер шивӓлӓлум!

Тӓта йис путрӓт, моньщӓт па арӓт сема питлӓт,
Тӓта мир па ӓх пелы сӓмӓңӓт,
Тӓта йис вӓлупсы, ӓмӓнхӓтлӓт, арӓт Йистелн лавӓлман тӓйлӓт.

^ С.А. Шесталова

Тӓта вудаң ӓх вӓсӓт па рӓпитсӓт, Мӓв илпи питы вуй па газ вӓйтсӓт, Фарман Салманов нӓмман тӓйлӓт, Тӓта йистелн хӓнты Самар канащ вӓс.

С.А. Шесталова худна ши ар елды хӓншӓл, щит йис вӓлупсы вӓш эвӓлт тӓм йис вӓнты олаңӓн ар, рӓщ ширн лупты ки «летопись».

Путӓр хӓншӓс:
Людмила Гурьева

«Торум Маа» йилдуп верят

Юнтут – кашаң ныврем пата мосты пурмас. Юнтты пурайн пушхие вэн ёхдал, пела вантман лув мирл, вэлупсы олаңан нэмәсл.

Ёмвошн «Торум Маа» нөмүп музейн йилдуп проект олаңан путартсат, лув немал, «Вэнт карта шашты пәнт». Кәщә не Людмила Алфёрова лупас:

» 2020-мит одн сыр-сыр ям нумсатверантсүв, сыр-сыр ям верят верантсүв, йилдуп щира путартты вәндсүв, йилдуп щира арсыр верят верты вәндсүв.

Тата рәпитты ёх арал пеләк нумасдал вэлупсы вўша юхәтсәт. Там йисн вэлупсы кат щир тайл, мата верят ёшн, мата верят па карты щўңкәт мухты верантләт.

Там одн венгр учёной Антал Регули йңхум мўвәт интерактивной карта версийт. Щи юпийн па ишимәщ карта рўщ учёной, этнограф, археолог Валерий Чернецова пата па версы. Тамәщ верят мухты иса мира уша йил, муй тәхийн сот муй па кәтсот ол тумпийн мўң мўвевн ученый ёх йңхсәт, муй тәхийн муйсәр путәр, муйсәр ар хәншийдсәт.

Там хәтләтн музейн рәпитты мир па и йилдуп мульти проект версәт – «Вэнт карта шашты пәнт». Тадаң ол мәр там вер верман ёх рәпитсәт.

Там нюр йилдуп щир, киника хурасуп непек версы, тәп щәта немасыя дылаң вэлупсәт мульти мухты тывләт.

» Там вер ма вана тәйләт, мәнәма вера әмәщ ёх пела вәнтты. Там лыв нумасдалн тывум вер. Щәлта па там верят «Югра дыднуптәты»

ассоциация мухты мәнсәт па вера яма нәтсәт культура департамент кәщә ёх, – лупас Л. Алфёрова.

Культура департамент кәщә хә Артур Латыпов путәр елды тәслә:

» Там проект мўң хәлүм тәхийн рәпитты ёх яха нәтман версәв, щит хәнты, вухаль мир «Югра дыднуптәты» тәхи, «Торум Маа» музей па мўң департаментәв. Ёх верум нумас культура департамент вана вўслә па яха нәтман йилдуп щир, йилдуп пищ версүв. Хәншум непекев лўңәтты пищ таклы па пищәт па тайл. Щәта вәлты сыр-сыр войт-мирәт дылаңа йңхты, путартты пищ па тәйләт. Там йисн вера ар йилдуп пищәт тывсәт, мўң там верев мухты нывремәт лўңәтты тәхия хушләлүв.

«Торум Маа» тәхи наука верятн па ёха йис вэлупсы ванлтәты пата рәпитл. Мир пата щәта шўкщәты тәхет верантлүйт, нывремәт йис верят вәндләты тәхет ищи вәлдәт.

Муй вўрн тывәс там проект, муй вўрн там йилдуп верят рәпитләт, щи олаңан ямиева путартсәңан Анатолий Брусницин па Елизавета Тасьманова.

Ёша ки вўлән там митраяң киника, тата хәншум войт муй па хәннәхәйт нюр дылаңа шәшийдләт, путәртләт.

Там киникаен лўңәтты-вәнтты щит ищи там йис митра. Лув смартфон мухты вәнтты пищ тайл. Щи пата мосл приложение App Store муй па Google Play хуща вәлты «Сказки Торум Маа» смартфон лыпия пунты. Щәлта щи ут рәпитты щира нөртемәты мосл. Хән смартфонән вәнтты утл рәпитты олңитл, щи ут киника пела керәтты мосл па щив ямиева мәстәты.

Там лавәрт одн «Торум Маа» музейн рәпитты ёх тамәщ ям верят щи версәт. Лыв йилдуп щира рәпитты вәндсәт, йилдуп митрайт ёша павәтсәт, йилдуп проектәт верләт. Лыв йилдуп щира верум рәпатаел вәнтты әмәщ.

Путәр хәншәс:
Пётр Молданов

Ханты ясанг
(Хантыйское слово)
№1 (3565), 14.01.2021

Соучредители
Дума, Правительство
Ханты-Мансийского
автономного округа – Югры
Издатель
Департамент общественных
и внешних связей Ханты-
Мансийского автономного
округа – Югры

Редакция

Врио директора, главный редактор – **Кондина Г.Р.**
Телефон (3467) 33-22-72

Заместитель главного редактора – **Вах Н.И.**
Телефон (3467) 33-24-02

Отвественный секретарь – **Рагимова Н.В.**
Телефон (3467) 33-24-02

Адрес редакции и издателя:

628011, г. Ханты-Мансийск,
ул. Комсомольская, 31
тел./факс (3467) 33-17-52

E-mail: gazeta@khanty-yasang.ru
Газета размещена на сайте
www.khanty-yasang.ru

Отпечатано:

ООО «Новости Югры-
Производство» г. Сургут,
ул.Маяковского, 14.

Индексы 04393, 54393

Тираж **2166** экз.
Заказ **34**
Цена свободная

Газета
зарегистрирована
Управлением Федеральной
службы по надзору в
сфере связи,
информационных технологий
и массовых коммуникаций по

Тюменской области, ХМАО-
Югре и ЯНАО.

Свидетельство о регистрации
ПИ №ТУ 72-00796
от 23 января 2013 г.

Мнение авторов публикаций
не обязательно отражает
точку зрения редакции.